

ЮЛІЯ ГЕТМАН,

*аспірантка відділу соціально-політичних процесів Інституту соціології
НАН України (01021, Київ, вул. Шовковична, 12)*

YULIIA HETMAN,

*Postgraduate Student at the Department of Social and Political Processes,
Institute of Sociology, National Academy of Sciences of Ukraine
(12, Shovkovychna St., Kyiv, 01021)*

yuliiahetman2021@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-8300-520X>

Зарубіжний досвід досліджень громадсько-політичної активності онлайн

Вступ

У зарубіжному науковому дискурсі питання громадсько-політичної активності онлайн та впливу інтернет-комунікацій на суспільні трансформації досліджують уже близько двадцяти років. Ставлення науковців до онлайн-активності змінювалося впродовж довгих років залежно від розвитку інтернету та його проникнення в усі сфери життя. Абсолютний скептицизм поступово змінювався стриманою критикою, а з роками численні дослідження демонстрували значне відокремлення великого переліку активностей онлайн від офлайн. Коли стало зрозуміло, що інтернет і різні додатки, які він дає змогу використовувати, здатні залучити мільйони людей до значущої громадсько-політичної діяльності з істотними політичними результатами в реальному житті, соціологи почали детальніше вивчати різні форми політичної участі онлайн. З огляду на те, як стрімко диджиталізація впливає на розвиток демократії в цілому та безпосередньо на громадсько-політичну участь, метою даної статті є систематизація нових знань, методологічних розробок та результатів зарубіжних досліджень громадсько-політичної онлайн-активності, а також аналіз можливостей застосування їх у дослідженні українського громадсько-політичного онлайн-активізму.

Цитування: Гетман, Ю. (2023). Зарубіжний досвід досліджень громадсько-політичної активності онлайн. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 2, 104–115, <https://doi.org/10.15407/sociology2023.02.104>.

Історія досліджень

До початку нульових перелік дій, які відносили до політичної участі, був невеликим і малодосліджуваним. Однак вчені підмітили, що величезний перелік активностей громадсько-політичного спрямування конвенційного, а особливо неконвенційного характеру просто лишається поза дослідницьким полем соціологів. Р. Інглеарт (Inglehart, 1990), Е. Гіденс (Giddens, 1991), У. Бек (Beck, 1992) наголошували, що трансформується сама активність, адже для постмодерного суспільства властивий індивідуалізований характер політичної участі, а інститути втрачають свою суспільну значущість, саме тому більшу увагу потрібно приділити нетрадиційним формам активності, зокрема в інтернеті.

У зарубіжних дослідженнях використовували такі визначення, як онлайн-активізм (online activism), політична участь онлайн (political participation online), цифрове громадянське суспільство (digital civil society), онлайнова участь (online participation), участь у цифровій мережі (digitally networked participation), загальний зміст яких зрештою можна визначити як диджиталізовану політичну участь громадян у цифровій публічній сфері з метою реалізації їхніх суспільно-політичних інтересів.

Я. Сеочарис стверджує, що політична активність онлайн — це форма політичної участі, яка має бути концептуалізована й виміряна як така (Theocharis, 2015: р. 4). Під політичною участю мається на увазі активність громадян, ціллі чи результатом яких є вплив на політичні й урядові результати (Verba, 1995; Schulz, 2005; Deth, 2016). У своєму дослідженні я розглядаю саме активність, тому що не можу назвати цей вид діяльності практикою, адже її унормованість та узвичаєність у повсякденному житті ще не доведено. Варто відзначити, що «поняття практики належить до категорії понять уґрунтованих на дії, таких як діяльність, активність, поведінка, соціальна дія, стиль життя». Водночас «поняття активності найчастіше визначають як певну характеристику діяльності, а саме її інтенсивність», що на відміну від практик не виключає одноразових соціальних дій (Резнік, 2011: с. 31).

Залежно від розвитку інформаційно-комунікаційних технологій дослідницький інтерес зміщувався від сумнівів у доцільності концептуального розрізнення офлайнової та онлайнкової активності до питань чисельності користувачів та їх соціально-демографічної представленості, а з часом до реальної можливості концептуалізувати громадсько-політичну активність таким чином, щоб включити в перелік максимальну, але найбільш доцільну кількість форм. Великий внесок в еволюцію концепції внесли В. Л. Бенет, Ж. Бонье, С. Буліан, В. ван Дес, Дж. Дженсен, К. Ваккарі, А. Валеріані, Р. Далтон, Х. Г. Зуніга, Й. Кім, Дж. Осер, Я. Сеочарис, Х. Т. Чен. Кількість розвідок на цю тему щороку зростає швидкими темпами, тож варто нарешті проаналізувати багатий досвід зарубіжних досліджень, щоб сформувані власні методологічні засади для аналізу громадсько-політичної активності в Україні.

Одну з перших спроб дослідити різницю громадянської активності онлайн та офлайн здійснили у 2004 році в США. Дослідниками було проаналізовано зв'язки між громадянським суспільством офлайн і онлайн, а також онлайн-вза-

емодію з органами місцевого самоврядування. За результатами такої онлайн-активності визнали окремою діяльністю, а не просто розширенням офлайн-активності, як було доволі довго заведено в науці. Окрім того, виявилось, що ті, хто в громадсько-політичній діяльності більш активні онлайн, найімовірніше розширяють свій спектр дій в онлайн, але не долучаються до нових форм офлайн. Також цікаво, що громадсько-політична активність як офлайн, так і онлайн збільшується саме через участь у політичному житті, а не через участь у будь-яких інших формах суспільного життя, які асоціюються з демократичним активізмом (Jensen, Danziger, Venkatesh, 2007: p. 47). Однак на ці результати могла впливати незначна, порівняно з сьогоdnішнім днем, поширеність інтернету.

Питання онлайн-активності серед дослідників актуалізувалося під час глобальної фінансової кризи у 2008 році. Вочевиднилося, що більшість громадських організацій збирали величезну кількість громадян на протести та змогли створити розгалужену мережу прибічників. Одна з іспанських організацій змогла мобілізувати 15 мільйонів протестувальників, використовуючи одночасно і онлайн-медіа, і офлайн-заходи (Bennett, 2012: p. 741). Персоналізована онлайн-комунікація стала «сполучною дією» (connective action) для масових громадсько-політичних акцій та організованих колективних дій, однак не тож саме самим колективним діям. Її логіка базується на тому, що люди, які знайомі з практиками соціальних мереж у повсякденному житті й мають доступ до технологій у мобільних телефонах чи комп'ютерах, орієнтуються на персоналізовані дії (Bennett, 2012: p. 752). Результати аналізу роботи громадських організацій в інтернеті показали, що важливу роль для «сполучної дії» відіграє технологічна можливість обміну (sharing), мережеве спілкування, індивідуальні ресурси та ідентичність (Bennett, 2012: p. 760).

Ця концепція дала змогу краще пояснити онлайн-активність, яку тривалий час вважали неконвенційним видом політичної участі, тобто таким, що суперечить загальноприйнятим політичним нормам поведінки. Цю думку підсилювали події, що їх згодом назвали Арабською весною. Вони запам'яталися не лише масштабними заворушеннями, а й тісним зв'язком із соціальними мережами, тому на тривалий час до них причепилися ярлики Facebook- і Twitter-революцій, у яких чималу роль відіграла саме сила «сполучної дії».

Дослідники провели метааналіз 36 досліджень, присвячених низці цих революцій та виборам Б. Обама, які також запам'яталися електоральною мобілізацією молоді через соціальні мережі. Метааналіз був націлений оцінити вплив використання соціальних мереж та онлайн-медіа на участь у громадсько-політичному житті. З огляду на аналіз, між впливом соціальних мереж та онлайн-медіа немає істотної різниці. Обидва ресурси позитивно впливають на зростання громадсько-політичної активності, особливо протестного характеру, і водночас вони мають слабкий вплив на участь у виборах (Boulianne, 2015: p. 535).

Політичну участь онлайн у соціальних медіа називали «новим простором для політичної поведінки» (Bode, Vraga, Borah, Shah, 2014). Результати досліджень у різних країнах підтверджували, що соціальні медіа сприяють залученню користувачів у громадсько-політичне життя, однак залишалось нерозкритим питання про гендерні, міжпоколінні, статусні чинники використання

соціальних медіа й ті чинники, які одних мобілізують до участі, а інших залишають байдужими. Окрім того, важливими питаннями були поширення фейків та дезінформації, фрагментаризація публічного простору, особливості онлайн-активності в різних країнах. Освоєння цифрової публічної сфери користувачами відкрило нові дослідницькі перспективи для фахівців із соціології, політології та інших суміжних галузей, що спричинило плідну наукову дискусію та нові відкриття.

Дослідницька увага перейшла на такі форми політичної участі, як ведення блогів, які вважалися «форумом для громадян, простором для інтерактивного спілкування між читачами та блогерами» (Kim, Chen, 2016: р. 321), а також сайти соціальних мереж як ресурс для більшого залучення користувачів у політичні процеси завдяки інтерактивності та можливості розширяти власну мережу (Kim, Chen, 2016: р. 323). Виявилось, що і використання блогів, і соціальних мереж справді сприяють залученості учасників до громадсько-політичної активності онлайн, хоча діють вони за різними алгоритмами. Так, блогінг об'єднує однодумців, а соціальні мережі сприяють обізнаності про громадсько-політичні питання випадкових користувачів, але обидві ці платформи «сприяють відродженню партисипативної демократії» (Kim, Chen, 2016: р. 325).

У зарубіжних дослідженнях громадсько-політичної активності онлайн було виявлено, що соціальні мережі та інші онлайн-платформи можуть стати потужним інструментом для мобілізації громадськості. Зокрема про це свідчить багаторічний досвід досліджень онлайн-активності Pew Research Center. Наприклад, в одному з перших досліджень на цю тему в 2009 році було встановлено, що 31% американців використовують соціальні мережі для залучення до політичних дій. І це досить високий показник з урахуванням того, що на початку нульових була очевидна різниця в доступі до інтернету. Ті, хто перебували на нижчих щаблях соціально-економічних сходів, рідше користувались інтернетом через обмеженість доступу до нього (Smith, Schlozman, Verba, Brady, 2009: р. 5).

У 2013 році вже 39% американців використовували онлайн-ресурси, щоб зв'язатися з державним чиновником, підписували петиції онлайн або висловлювалися на громадському форумі (в соціальних мережах чи блогах) (Smith, 2013: р. 3). Політична участь найбільш поширена серед добре освічених та фінансово забезпечених громадян, незалежно від того, як вона здійснюється — в режимі онлайн чи офлайн. На сайтах соціальних мереж відмінності, пов'язані з доходами, менш, але громадянська активність усе ще найбільш поширена серед тих, хто має вищий рівень освіти. Також виявилось, що на сайтах соціальних мереж особливо поширеною є політична участь серед молоді (Smith, 2013: р. 4).

Pew Research Center здійснив 13 хвиль щорічного дослідження розвитку інтернету, і, зрештою від «вау-ефекту» після сплеску онлайн-активності у 2008–2012 роках (Smith, 2013: р. 2) дослідники перейшли до занепокоєння з приводу наростання гострого тону і поширення шкідливої та маніпулятивної взаємодії в деяких онлайн-просторах. Тож дослідження 2021 року було присвячене перспективам покращення риторики та діяльності в цифровій публічній сфері до

2035 року (Anderson, Rainie, 2021: p. 1). Було проведено 862 онлайн-інтерв'ю з представниками різних галузей: державних органів, некомерційних організацій і фондів, технологічних компаній і аналітичних центрів, а також зацікавлених науковців і новаторів. Експерти висловились щодо майбутнього цифрової публічної сфери та її ролі в демократії, і в підсумку погляди розділилися на позитивні та негативні. До основних позицій позитивного бачення можна віднести такі передбачення: технології будуть адаптовані, уряди та корпорації зможуть переорієнтувати свої інтенції, люди зможуть об'єднатися для проведення реформ; розвиток технологічної індустрії суб'єктами громадянського суспільства (органи самоврядування, активісти) — переорієнтація соцмереж; ліквідація цифрового розриву та підвищення цифрової грамотності; створення якісних цифрових соціальних норм та інвестиції інститутів громадянського суспільства в точну, чесну та незалежну журналістику; поширення в онлайн-дискусії ширшої емоційності (радість, співпереживання, підтримка); нові структури управління інтернетом, що будуть ґрунтовані на співпраці між громадянами, бізнесом та урядами.

Однак вдалося виокремити й чимало негативних припущень (Anderson, Rainie, 2021: p. 146): посилення дискурсу неправдивої інформації; токсичне медіа-середовище; поширення дискримінації, різних антисоціальних настроїв, які мають на меті знецінення особистості; розчинення громадської думки в комерційних настроях соціальних мереж (потрібна зміна алгоритмів); надто сильне державне регулювання (придушення інновацій та свободи слова); потурання людським слабкостям і зловмисності людських намірів засобами цифрових мереж та інструментів; висока імовірність маніпулювання людьми; технологізація людської діяльності — заміна людей машинами; неспроможність людей наздогнати за швидкістю та складністю цифрові зміни.

Кількісний розподіл думок щодо поточної еволюції цифрових просторів має такий вигляд: 61% опитаних зазначили, що до 2035 року цифровий простір і спосіб його використання з боку людей зміняться таким чином, що суттєво служитиме суспільному благу; 39% вважають, що до 2035 року цього не станеться (Anderson, Rainie, 2021: p. 150).

З часом ми зможемо перевірити, хто мав рацію, утім сьогодні позитивний вплив онлайн-ресурсів на політичну участь підтверджують різноманітні дослідження в різних країнах, і деякі з них спрямовані на глибше вивчення причинно-наслідкових зв'язків громадсько-політичної активності. Так, дослідження політичної участі сингапурської молоді було зосереджено на впливі політичної соціалізації. Молоді люди, які частіше обговорювали політику і вибори в сім'ї та з однолітками, більше вмотивовані на офлайн-участь у таких політичних заходах, як мітинги та онлайн-заходи або участь в онлайн-форумах та активність у Twitter. Виявилось також, що читання новин в інтернеті чи газеті сильніше впливає на онлайн-участь, ніж на офлайн. А чи не найцікавішим з результатів є те, що вища освіта матері суттєво впливає на політичну соціалізацію молодих людей (Hong, Lin, 2017: pp. 64–65). Аспект політичної соціалізації дуже важливий для дослідження громадсько-політичної онлайн-активності, адже унормування в повсякденних практиках вільної дискусії та політичної зацікавленості

має значний вплив на залученість індивіда у громадсько-політичне життя, який варто досліджувати і в Україні.

Окремою сферою наукових дискусій стали способи використання цифрових мереж як політичної активності. Чи можна розцінювати такі дії, як «лайк» під політичною новиною чи репост політичного «мему» у вигляді фото-колажу, в термінах політичної участі. Цей аналіз виходить з бачення, що політична мотивація є достатньою умовою розгляду неполітичної діяльності як участі в політичному житті (van Deth, 2014: р. 359). Наприклад, «твітнути» своє зображення з піднятими руками й додати хештег #НеСтріляй — це політично вмотивована неполітична акція, яка здійснюється добровільно та спрямована на підвищення обізнаності власної соціальної мережі про поліцейське насильство та расові стосунки у Фергюсоні (Theocharis, 2014: р. 10).

Використання власних цифрових соціальних мереж (digitally networked participation) з метою поширення чи створення політичного контенту є прикладом індивідуалізованої форми політичної участі онлайн у вигляді самопрезентації та створення образу політично активної людини. Часто така політична активність є експресивним актом, некерованим зверху вниз урядом чи партією, це низові ініціативи, реалізація яких стала можливою завдяки новим технологічним можливостям, розробленню цифрових платформ та доступності мобільного інтернету. Участь у цифровій мережі — гнучкий, інтерактивний, недорогий, популярний спосіб політичного залучення в усьому світі (Theocharis, de Moor, van Deth, 2019: р. 5). Вона виражається в самоактуалізації та розвитку ідентичності через здійснення персоналізованих політичних дій у цифрових соціальних мережах; вона тісно пов'язана з політикою стилю життя (lifestyle politics), однак це далеко не головний контекст для мережевої активності.

Результати дослідження Я. Сеочариса, Й. Мура та ван Деса в Бельгії показують, що участь у цифрових мережах є незалежною формою політичної участі, привабливою для політичного залучення молодих людей, які незадоволені демократією, мають низьку політичну довіру і низький рівень соціально-економічної безпеки (Theocharis, de Moor, van Deth, 2019: р. 4). Ті, хто частіше виявляє політичну участь у цифрових мережах, — це критично налаштовані громадяни, які більше не довіряють інститутам представницької демократії, але водночас прагнуть і впевнені, що вони можуть щось змінити, залучаючись до громадсько-політичного життя альтернативними шляхами. Це підтверджує вже усталену думку, що «нові форми нетрадиційної політичної поведінки використовуються для одержання соціальних вигод групами, яким бракує ресурсів» (Резнік, 2013: с. 99).

Англійські дослідники, вивчаючи політичну участь британської молоді, дійшли схожих висновків. Вони намагалися виявити, чи може молодіжна неформальна активність онлайн призвести до збільшення зацікавленості в політиці та залученості до політичного життя офлайн, наприклад зростання явки на виборах (Beaunier, Veneti, 2020: р. 73). Виявилось, що молодь, здебільшого вважає себе вилученою з політичного процесу, саме тому вона використовує соціальні медіа як для неформальної політичної участі. Із цифрових медіа вони

дізнаються про останні новини та політичні події, однак таке поверхневе ознайомлення не сприяє залученню до конвенційних форм політичної участі для тих, хто не розуміється в політиці. Водночас цифрові медіа є хорошим інструментом для зацікавлених осіб, щоб бути ще більш поінформованим і задіяним у громадсько-політичному житті. З одного боку, брак політичної грамотності не надолужити активністю в соціальних мережах, а з іншого — дезінформація та фейки навіть відваджують молодь від того, щоб більше цікавитися політичними питаннями (Beaunier, Veneti, 2020: p. 82).

Дослідники К. Ваккарі й А. Валеріані, аналізуючи вплив неформального політичного спілкування в цифрових медіа на політичну участь громадян, порівняли країни зі стійкою демократією (США, Велика Британія, Франція, Данія) з країнами з демократією «третьої хвилі» (Греція, Польща, Іспанія). Дослідження показало, що обговорення як у соціальних мережах, так і в мобільних додатках позитивно впливають на інституційну та позаінституційну політичну участь. Неформальні політичні обговорення онлайн сприяють формуванню і розширенню нових форм політичної участі, збільшуючи її майже вдвічі. Та якщо у країнах з розвинутою демократією політичні онлайн-обговорення збільшують інституційну участь удвічі, то у країнах з демократією «третьої хвилі» в половині випадків участь залишається на неформальному рівні. Дослідники дійшли висновку, що самі по собі технології не є панацеєю від історично вкоріненних громадсько-політичних проблем у країнах, що перейшли на демократичний шлях в останні чотири десятиліття, але той факт, що в старих і нових демократіях політичні обговорення онлайн суттєво не відрізняються, свідчить про те, що технології можуть зменшити нерівномірно розподілені та історично обмежені переваги громадянської участі для демократій, що розвиваються (Vaccari, Valeriani, 2018: p. 11).

Цікаво, що в Чилі, яка належить до демократій «другої хвилі», провели лонгетюдне дослідження, покликане порівняти політичну участь онлайн і офлайн. Його результати підтвердили, що офлайн-участь із часом сприяє подальшій активності онлайн, однак зворотний причинно-наслідковий зв'язок від онлайн-вої політичної участі до офлайн був незначним (Chayinska, Miranda, Gonzalez, 2021: p. 1). І ці результати ближчі до результатів країн «третьої хвилі».

Дослідники медіа-комунікації вивчали, що змушує користувача поширювати новину. Результати дослідження демонструють, що є особливі чинники, які сприяють обміну новинами в соціальних мережах: характеристики користувачів, характеристики контенту і контекстуальні характеристики. Тож обмін новинами не є функцією перегляду, на нього впливає багато факторів: «підказки джерела» (контекстний пошук), мова та вік користувача, стилістика й навіть пунктуація тексту, тема та джерело матеріалу (Trilling, Kulshrestha, Vreese et al., 2022: p. 21).

У науковому дискурсі ще не дійшли повної згоди, як оцінювати такі відносно застарілі форми активності, як слактивізм, а технологічні можливості вже створюють нові інструменти демократії, наприклад подкасти. Дослідники вирішили виявити їхній вплив на онлайнове та офлайнове політичне життя, опитавши слухачів подкастів у 38 країнах світу. Популярність подкастів виникла через не-

довіру до офіційних ЗМІ. Громадяни різних країн дедалі частіше для отримання інформації звертаються до неофіційних чи неінституційних джерел, так подкасти стали важливим простором для обміну думками в Туреччині, Мексиці та Південній Кореї (Sang, Park, Kim, Park, 2023: p. 1402).

Результати розвідок свідчать, що безпосередній вплив свободи преси на використання онлайн-подкастів новин і політичну участь у мережі та поза нею є статистично значущим. Якщо рівень свободи преси в країні зростає, використання подкастів зменшується, натомість зростає онлайн та, особливо, офлайн політична участь. Та разом з тим дискусії на подкастах є позитивними й важливими чинниками для політичної участі онлайн (Sang, Park, Kim, Park, 2023: p. 1414).

Метааналіз останніми роками став трендом у науковому просторі, і його дедалі частіше використовують як спосіб підвищення доказовості результатів. Можу навести ще один приклад метааналізу наявних досліджень, що аналізують, як політична ефективність стосується онлайн та офлайн політичної участі. Так, проаналізовано 48 релевантних досліджень зі 184 показниками та 51 860 респондентами, проведених у період з 2000 до 2016 року у 28 країнах. Результати надають «найвичерпніші на сьогодні докази» того, що онлайн-участь так само сильно пов'язана з політичною ефективністю, як і офлайн-участь, і сила цього зв'язку для онлайн політичної участі є стабільною в різних країнах. Головним завданням досліджень було дізнатися, чи вважають люди, що їхні політичні дії в інтернеті є ефективним способом залучення в політичні процеси (Oser, Grinson, Boulianne, Halperin, 2022: p. 607). Автори вкотре підтвердили: що політична участь онлайн не замінює офлайн-участі, але значно сприяє політичній залученості громадян; що офлайн-участь сильніше пов'язана із соціально-економічним статусом порівняно з онлайн-участю; що молодь значно активніша в онлайн-просторі. Однак мало досліджуваним лишилося питання, що самі учасники політичного життя думають про свою ефективність в онлайн-просторі порівняно з офлайн. Основна гіпотеза полягала в припущенні, що політична ефективність менш сильно пов'язана з онлайн-участю, ніж з офлайн, цікавим було також припущення, що політична ефективність і політична участь онлайн більш тісно пов'язані в країнах з усталеними демократіями (Oser, Grinson, Boulianne, Halperin, 2022: p. 611). Результати дослідження показали, що віра у свою здатність впливати на політичні процеси однаково тісно пов'язана як з онлайн-формами, так і з офлайн-формами політичної участі. Проте в країнах з усталеними демократіями (прозорі вибори, свобода слова та сильне громадянське суспільство) громадяни менше схильні до офлайн-форм політичної участі (Oser, Grinson, Boulianne, Halperin, 2022: pp. 623–624).

З огляду на збільшення числа громадян, які, уникаючи інституційних механізмів, бажають здійснювати громадсько-політичну активність альтернативними онлайн-способами, та безперервне розширення способів політичної участі онлайн у демократичних країнах актуальність дослідження нових форм онлайн-активності буде лише зростати.

Висновки

Дослідження в галузі соціології, політології та цифрових комунікацій доводять актуальність політичної участі офлайн та онлайн для ефективності й стабільності демократичних суспільств. Проте багато процесів у сучасному онлайн-середовищі, які стосуються політичної участі в інтернеті, потребують подальших досліджень. У цій статті розглянуто розвідки, що демонструють, як із плином часу змінювалися ставлення до політичної участі онлайн, підходи до неї та її актуальність. Однак поза увагою залишаються ще багато унікальних аспектів, наприклад про гендерні особливості політичної дискусії в Twitter, різноманітні хештег-акції, такі як #blaklifematter, використання фейків і дезінформації. Усе ж проведений аналіз свідчить, що громадсько-політична активність вкоренилася в онлайн-просторі, тому конче важливо продовжувати вивчати зарубіжний досвід досліджень та застосовувати його в дослідженнях громадсько-політичної онлайн-активності в Україні. З огляду на перехідний стан нашої країни, користь «сполучної дії» українців в інтернеті у визвольній війні, а також переважно дистанційну за нинішніх умов форму професійної та освітньої діяльності зростає важливість поглибленого дослідження онлайн-активностей українців, зокрема громадсько-політичної участі як рушійної сили демократичних перетворень.

Джерела

Резнік, О. (2011). Громадянські практики в перехідному суспільстві: чинники, суб'єкти, способи реалізації. Київ: Інститут соціології НАН України.

Резнік, О. (2013). Динаміка громадсько-політичних практик в Україні. В: В. Ворона, М. Шульга (ред.), *Українське суспільство 1992–2013. Стан та динаміка змін. Соціологічний моніторинг* (сс. 98–106). Київ: Інститут соціології НАН України.

Anderson, J. & Rainie, L. (2021). The Future of Digital Spaces and Their Role in Democracy. *Pew Research Center: Internet, Science & Tech. United States of America*. Retrieved from: <https://policycommons.net/artifacts/1897781/the-future-of-digital-spaces-and-their-role-in-democracy/2648793/> on 05 May 2023. CID: 20.500.12592/zq1cxp

Beaunier, J., Veneti, A. (2020). Social media and political participation among British youth. *Journal of Promotional Communications*, 8(1), 67–85.

Bennett, W. L., Segerberg, A. (2012). The logic of connective action. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739–768.

Boulianne, S. (2015). Social media use and participation: a meta-analysis of current research. *Information, Communication & Society*, 18(5), 524–538.

Chayinska, M., Miranda, D., & González, R. (2021). A longitudinal study of the bidirectional causal relationships between online political participation and offline collective action. *Computers in Human Behavior*, 121, 106810. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106810>

Giddens, A. (1991). *The consequences of modernity*. Polity Press.

Hong, Y., Trisha T. C. Lin. (2017). The impacts of political socialization on people's online and offline political participation — taking the youth of Singapore as an example. *Advances in journalism and communication*, 5, 50–70. <https://doi.org/10.4236/ajc.2017.51003>

Jensen, M. J., Danziger, J. N., Venkatesh, A. (2007). Civil Society and Cyber Society: The Role of the Internet in Community Associations and Democratic Politics. *The Information Society: An International Journal*, 23(1), 39–50. <https://doi.org/10.1080/01972240601057528>

Kim, Y., Chen, H. T. (2016). Social media and online political participation: The mediating role of exposure to cross-cutting and like-minded perspectives. *Telematics and Informatics*, 33(2), 320–330.

Koc-Michalska, K., Schiffrin, A., Lopez, A., Boulianne, S., Bimber, B. (2021). From Online Political Posting to Mansplaining: The Gender Gap and Social Media in Political Discussion. *Social Science Computer Review*, 39(2), 197–210. <https://doi.org/10.1177/0894439319870259>

Oser, J., Grinson, A., Boulianne, Sh., Halperin, E. (2022). How Political Efficacy Relates to Online and Offline Political Participation: A Multilevel Meta-analysis. *Political communication*, 39 (5), 607–633. <https://doi.org/10.1080/10584609.2022.2086329>.

Sang, Y., Park, S., Kim, J., Park, S. (2023). News Podcast Use, Press Freedom, and Political Participation: A Cross-National Study of 38 Countries. *International Journal of Communication*, 17, 1402–1424.

Smith, A. (2013): Civic engagement in the digital age, *Pew Research Center*. Retrieved from: <http://www.pewinternet.org/2013/04/25/civic-engagement-in-the-digital-age-2/>

Smith, A., Schlozman, K. L., Verba, S., Brady, H. (2009). The Internet and Civic Engagement. *Pew Research Center*. Retrieved from: <https://www.pewresearch.org/internet/2009/09/01/the-internet-and-civic-engagement/>

Theocharis, Y. (2015). The Conceptualization of Digitally Networked Participation. *Social Media + Society*. July-December, 1–14. <https://doi.org/10.1177/2056305115610140>.

Theocharis, Y., de Moor, J., van Deth, J. W. (2019). Digitally Networked Participation and Lifestyle Politics as New Modes of Political Participation. *Policy and Internet*, 13(1), 30–53. <https://doi.org/doi:10.1002/poi3.231>

Trilling, D., Kulshrestha, J., Vreese, C. de, Halagiera, D., Jakubowski, J., Moeller, J., Puschmann, C., Stepińska, A., Stier, S., Vaccari, C. (2022). Is sharing just a function of viewing? Predictors of sharing political and non-political news on Facebook. *Journal of Quantitative Description: Digital Media*, 2. <https://doi.org/doi.org/10.51685/jqd.2022.016>

van Deth, J. (2014). A conceptual map of political participation. *Acta Polit*, 49, 349–367. <https://doi.org/10.1057/ap.2014.6>

Отримано 11.04.2023

References

Anderson, J. & Rainie, L. (2021). The Future of Digital Spaces and Their Role in Democracy, *Pew Research Center: Internet, Science & Tech. United States of America*. Retrieved from: <https://policycommons.net/artifacts/1897781/the-future-of-digital-spaces-and-their-role-in-democracy/2648793/> on 05 May 2023. CID: 20.500.12592/zq1cxp

Beaunier, J., Veneti, A. (2020). Social media and political participation among British youth. *Journal of Promotional Communications*, 8(1), 67–85.

Bennett, W.L., Segerberg, A. (2012). The logic of connective action. *Information. Communication & Society*, 15(5), 739–768.

Boulianne, S. (2015). Social media use and participation: a meta-analysis of current research. *Information, Communication & Society*, 18(5), 524–538.

Chayinska, M., Miranda, D., & González, R. (2021). A longitudinal study of the bidirectional causal relationships between online political participation and offline collective action. *Computers in Human Behavior*, 121, 106810. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2021.106810>

Giddens, A. (1991). *The consequences of modernity*. Polity Press.

Hong, Y., Trisha T. C. Lin. (2017). The impacts of political socialization on people's online and offline political participation — taking the youth of Singapore as an example. *Advances in journalism and communication*, 5, 50–70. <https://doi.org/10.4236/ajc.2017.51003>

Jensen, M. J., Danziger, J. N., Venkatesh, A. (2007). Civil Society and Cyber Society: The Role of the Internet in Community Associations and Democratic Politics, *The Information Society: An International Journal*, 23(1), 39–50. <https://doi.org/10.1080/01972240601057528>

Kim, Y., Chen, H.T. (2016). Social media and online political participation: The mediating role of exposure to cross-cutting and like-minded perspectives. *Telematics and Informatics*, 33(2), 320–330.

Koc-Michalska, K., Schiffrin, A., Lopez, A., Boulianne, S., Bimber, B. (2021). From Online Political Posting to Mansplaining: The Gender Gap and Social Media in Political Discussion. *Social Science Computer Review*, 39(2), 197–210. <https://doi.org/10.1177/0894439319870259>

Oser, J., Grinson, A., Boulianne, Sh., Halperin, E. (2022), How Political Efficacy Relates to Online and Offline Political Participation: A Multilevel Meta-analysis. *Political communication*, 39(5), 607–633. <https://doi.org/10.1080/10584609.2022.2086329>

Reznik, O. (2011). *Civil Practices in the Transition Society: Factors, Subjects, Methods of Realization*. [In Ukrainian]. Kyiv: Institute of Sociology, NAS of Ukraine [= Резнік 2011]

Reznik, O. (2013). Dynamics of public and political practices in Ukraine. [In Ukrainian]. In: V. Vorona, M. Shulga (Eds.), *Ukrainian Society 1992–2013. Status and dynamics of changes. Sociological monitoring* (pp. 98–106). Kyiv: Institute of Sociology, NAS of Ukraine. [= Резнік 2013]

Sang, Y., Park, S., Kim, J., Park, S. (2023). News Podcast Use, Press Freedom, and Political Participation: A Cross-National Study of 38 Countries. *International Journal of Communication*, 17, 1402–1424.

Smith, A. (2013): Civic engagement in the digital age, *Pew Research Center*. Retrieved from: <http://www.pewinternet.org/2013/04/25/civic-engagement-in-the-digital-age-2/>

Smith, A., Schlozman, K. L., Verba, S., Brady, H. (2009). The Internet and Civic Engagement. *Pew Research Center*. Retrieved from: <https://www.pewresearch.org/internet/2009/09/01/the-internet-and-civic-engagement>

Theocharis, Y. (2015). The Conceptualization of Digitally Networked Participation. *Social Media + Society*. July-December, 1–14. <https://doi.org/10.1177/2056305115610140>

Theocharis, Y., de Moor, J., van Deth, J. W. (2019). Digitally Networked Participation and Lifestyle Politics as New Modes of Political Participation. *Policy and Internet*, 13(1), 30–53. <https://doi.org/10.1002/poi3.231>

Trilling, D., Kulshrestha, J., Vreese, C. de, Halagiera, D., Jakubowski, J., Moeller, J., Puschmann, C., Stepnińska, A., Stier, S., Vaccari, C. (2022). Is sharing just a function of viewing? Predictors of sharing political and non-political news on Facebook. *Journal of Quantitative Description: Digital Media*, 2. <https://doi.org/10.51685/jqd.2022.016>

van Deth, J. (2014). A conceptual map of political participation. *Acta Polit*, 49, 349–367. <https://doi.org/10.1057/ap.2014.6>

Received 11.04.2023

ЮЛІЯ ГЕТМАН

Зарубіжний досвід досліджень громадсько-політичної активності онлайн

За останні десятиліття залежно від розвитку інформаційно-комунікаційних технологій розуміння громадсько-політичної онлайн-активності її значення та методи дослідження постійно змінювалися. Тому в статті проаналізовано нові теоретико-методологічні підходи та результати зарубіжних досліджень громадсько-політичної онлайн-активності. Варто зазначити, що на сьогодні дослідницький інтерес загострений залученням дедалі більшої кількості громадян та безперервним розширенням способів політичної онлайн-участі в демократичних країнах. Адже до величезного переліку форм політичної участі варто додати й ті, які стали доступними з розвитком інформаційно-комунікативних технологій, зокрема соціальних медіа — поширення політичного контенту та використання соціальних мереж задля мобілізації інших людей для досягнення певних політичних цілей.

У зарубіжному науковому дискурсі вже порушили дуже багато дослідницьких питань: концептуалізація громадсько-політичної онлайн-активності, її детермінанти, предиктори та соціально-демографічне представлення. У моєму дослідженні громадсько-політична активність онлайн концептуалізується як форма політичної участі, мається на увазі активність громадян, ціллю чи результатом яких є вплив на політичні та урядові результати. У дослі-

дженні розглядається саме активність, адже поки що не можна назвати цей вид діяльності практикою, її унормованість та узвичаєність у повсякденному житті ще не доведено. Одночасно надзвичайно актуальним є питання майбутнього цифрової публічної сфери та її ролі в демократії, адже вона може розвиватися щонайменше за двома протилежними сценаріями, що безпосередньо впливає на онлайн-активізм особливо в перехідних країнах. Тому так важливо вивчати та застосовувати зарубіжний досвід у дослідженні українського громадсько-політичного онлайн-активізму.

Ключові слова: громадсько-політична активність онлайн, політична участь

YULIIA HETMAN

Foreign experience in researching social and political activity online

Over the past decades, depending on the development of information and communication technologies, the understanding of social and political online activity, its meaning, and research methods have been constantly changing. Therefore, the article analyzes new theoretical and methodological approaches and the results of foreign research on public and political online activity. It is worth noting that today the research interest is sharpened by the involvement of more and more citizens and the continuous expansion of online political participation methods in democratic countries. After all, to the huge list of forms of political participation, it is worth adding those that have become available with the development of information and communication technologies, in particular social media — the distribution of political content and the use of social networks to mobilize other people to solve certain political goals. Many research questions have already been raised in the foreign scientific discourse: conceptualization of socio-political online activity, its determinants, predictors, and socio-demographic presentation. In my research, online social and political activism is conceptualized as a form of political participation, meaning citizen activism whose goal or outcome is to influence political and governmental outcomes. The study examines the activity itself because so far this type of activity cannot be called a practice, its normalization and habituation in everyday life have not yet been proven.

At the same time, the question of the future of the digital public sphere and its role in democracy is extremely relevant, because it can develop according to at least two opposite scenarios, which directly affects online activism, especially in transition countries. That is why it is so important to study and apply foreign experience in the study of Ukrainian social and political online activism. In general, the article demonstrates that a large gap in Ukrainian research on political participation on the Internet has yet to be filled.

Keywords: social and political activity online, political participation